Inženýři horní jsou zkoušení, přísežní, veřejní, pomocní orgánové úřadů horních (§ 1 zák. ze dne 21. července 1871 č. 77 ř. z.). Nařízením ministerstva orby ze dne 23. května 1872 č. 70 ř. z. byla vydána bližší ustanovení o zřizování úředně oprávněných inženýrů horních.

I. Obor působnosti.

1. Jich je zapotřebí při ohraničování důlních měr (pomocí kolíků), obnovování mezníků a ustanovení hranic v dolech.

2. Inženýři horní mají na vůli vstoupiti do služeb podnikatelů báňských pro technické výkony hornictví (vyměřování, mapování, zkoumání plánů, rozpočtů atd.).

3. Úkony inženýry horními z nařízení horního úřadu provedené, jakož i jimi vydaná osvědčení o vyšetřených skutečnostech, dále ověření listin nebo opisů map, plánů, nákresů a p. považují se jakoby byly provedeny horními úředníky.

4. Horní inženýr jest oprávněn přijímati do prakse horní techniky, upotřebiti jich v záležitostech hornických a vydati jim i vysvědčení o tom.

II. Nabytí oprávnění. K tomu se vyhledává:

1. státní občanství rakouské, stáří 24 let, svéprávnost, zachovalost;

2. vysvědčení o nabytých theoretických vědomostech o hornictví, strojích a horním vymezování, potom o předpisech rakouského zákona horního;

3. vysvědčení, že uchazeč po 2 léta působil v praksi v oborech hornictví a horního vymezování;

4. oznámení sídla.

III. Odměna. Odměna horního inženýra za výkony provedené z nařízení horních úřadů vyšetří se horním hejtmanstvím od případu k případu. Horní hejtmanství má pro horní inženýry svého obvodu vydati bližší ustanovení o poplatcích sazebních za výkony horních inženýrů z úředního nařízení horního úřadu předsevzaté. Odměna horního inženýra za výkony horními podnikately jemu svěřené ponechává se vzájemnému dohodnutí Nebylo-li toho učiněno, určí na požádání odměnu horní hejtmanství, v jehož obvodu se horní podnik nalezá, ovšem s výhradou právního pořadu.

IV. Dozor.

1. Horní inženýři podlehají disciplinární moci horního hejtmanství, v jehož obvodu mají své bydliště.

2. Horní hejtmanství může inženýra suspendovati, byl-li zatčen nebo obžalován pro zločin, anebo stalo-li se další vykonávání jeho působnosti během disciplinárního vyšetřování nebo trestního řízení povážlivým.

3. Horní hejtmanství může inženýra jeho oprávnění zbaviti v těchto případech:

a) byl-li tento několikráte potrestán pro hrubé porušení povinnosti své;

b) dopustí-li se horní inženýr ve své působnosti vědomě nesprávnosti;

c) vyskytnou-li se v jeho úřadování nedostatky, které nade vši pochybnost dokazují, že nemá potřebných schopností. Pro úředně oprávněné inženýry horní v Praze sídlící byla vydána zvláštní instrukce ze dne 24. září 1873 č. 3770.

Jednatelé.

I. Pojem.

Jednatelství náleží k povoláním nejrozšířenějším, a není zajisté ani jednoho odvětví ve velkoobchodě, kde by jednatelé nebyli činnými.

Jednatelé udržují ve stále čilosti vzájemný poměr mezi poptávkou a nabídkou, mezi producentem a konsumentem; jednatelé umožňují producentovi, aby přiměřeně vyhověl přáním konsumentovým, aby se přesvědčil o objemu poptávky a nabídky. Jednatelé jsou osoby, které uzavírají obchody ve jménu a ku příkazu osob třetích, aneb které uzavírání obchodů prostředkují.

II. Druhy jednatelů. Jednatelé dělí se ve dvě velké třídy a sice v jednatele se samostatnou působností, kteří provozují živnost samostatnou a v jednatele, kteří jsou přímo ve službě přikazovatele.

A) Ku samostatným jednatelům náležejí: jednatelé pojišťovací, jednatelé obchodní, jednatelé pro prostředkování prodejů, koupí, pachtu a nájmu realit, jednatelé, kteří prostředkují zápůjčky, postupy, prodej směnek, dopravy vystěhovalců, kteří poskytují informace atd. Nejdůležitější druhy jednatelství zákonem upravených jsou:

1. Jednatelství soukromá, která uzavírají obchody na cizí účet (nál. spr. s. dv. ze dne 30. května 1885 č. 1298). Dle vyhl. pat. odst. V. živnostenského řádu neplatí pro tato jednatelství nařízení živ. řádu. Právo ku provozování propůjčuje politický úřad zemský, který zkouší velmi přísně, je-li skutečně potřeba takového jednatelství, a nesmí nikdy uděliti koncesi pouze všeobecně znějící, nýbrž musí jednatelské obchody, pro které koncese se udílí, přesně vypočísti a doložiti, že samovolné rozšíření koncese má v zápětí ztrátu její. Jednatelství soukromá jsou podrobena přísnému dozoru. Dopustí-li se jednatel nějakého přehmatu nebo zneužije-li svého práva, ztratí koncesi (výn. min. ze dne 28. dubna 1863 č. 2306).

2. Stálá jednatelství obchodní, která uzavírají a prostředkují obchody po živnostensku na místě určitém za osoby třetí; stálé jednatelství obchodní jest živností svobodnou, při ohlašování třeba však přesně udati stanoviště a druhy zboží, které jsou předmětem jich obchodu.

3. Obchodní jednatelé cestující, kteří se nezdržují na stanovišti určitém, nýbrž jako cestující obchodní po živnostensku obchody s obchodníky, továrníky a živnostníky uzavírají, jim za tou příčinou vzorky ukazují, udávajíce ceny zboží svých zmocnitelů, kteří dále přijímají objednávky a připisují objednávky učiněné svým komitentům, jakož i obstarávají koupě na jich účet. Zboží objednané objednatelům zasílati nepřísluší jednatelům cestujícím. Tito jednatelé mají provozovati obchody osobně, a není jim dovoleno míti zástupce nebo zboží kromě vzorků s sebou voziti. Jednatelům těmto není dovoleno, míti skladiště, a zabývati se prodejem zboží a prostředkováním obchodů pro osoby, které nejsou ani obchodníky ani továrníky. Každý tuzemský cestující obchodní, kterýž prostředkuje obchody mezi výrobcem nebo podnikatelem obchodním, jakož i cestující obchodní, jenž není ve službě jednotlivcově, smí provozovati obchod jen s povolením příslušných úřadů. Povolení pro jednu zemi korunní udílí politický úřad zemský. Povolení, v základě jehož cestující obchodní má právo ve více korunních zemích nebo územích obchody činiti, vydává ministerstvo obchodu (nař. min. ze dne 3. listopadu 1852 č. 220 ř. z. a ze dne 16. září 1884 č. ř. z. ze dne 1. října 1884 č. 59 ř. z.). Zákoník obchodní neobsahuje žádných zvláštních nařízení o samostatných jednatelích obchodních, leč možno na ně použiti předpisů platných o zmocněncích obchodních. Otázku, má-li cestující obchodní právo přijímati tržní cenu za zboží pro-

střednictvím jich prodané, jest zodpověděti dle zásad všeobecných, platících o smlouvě zmocňovací, neboť byť i zákonník obchodní opravňoval zmocněnce obchodní peníze přijímati, nemůže oprávnění to míti bezvýjimečnou platnosť pro jednatele, kteří jsou pouhými prostředkovateli obchodů, nýbrž otázku tu sluší posuzovati v každém případě zvláště (roz. ze dne 16. září 1879 č. 7749, časopis »Juristische Blätter« 1879 č. 43). Jednatel co prostředník obchodní zmocněn jest ke všem jednáním, kterých ku provedení dotyčného obchodu potřebí jest; on jest oprávněn všechno nutné opatřiti, aby objednatel obdržel to, co přijati prohlásil (roz. ze dne 16. března 1886 č. 1098, časopis »Gerichtshalle« 1886 č. 47). Provozuje-li kdo pro zákazníka po živnostensku obchody jednatelské, nezakládá tím služební poměr, ale spíše lze za to míti, že stává se obchodníkem samostatným; okolnosť ta jest rozhodnou dle odst. 2 §§ 39 úvod. z. k obch. z. pro posouzení příslušnosti (rozh. ze dne 7. prosince 1886 č. 14.076, časopis »Juristische Blätter« 1887 č. 5). Zboží může býti právoplatně dáno ku disposici jednateli prodavačově, kterýž obchod sprostředkoval, poněvadž jednatel jako zmocněnec obchodní oprávněn jest ku všem jednáním, která s prostředkováním obchodů bezprostředně souvisejí a čl. 47 obch. z. z práv zmocněnce obchodního to výslovně nevylučuje (roz. ze dne 19. října 1881 č. 9438, časopis »Gerichtszeitung« 1883 č. 23). Jednatel, který jest jakožto representant firmy označen, jest oprávněn jako zmocněnec obchodní předsebráti všechny obchody a právní jednání, které spojeny jsou s provozováním živnosti obchodní (roz. ze dne 10. října 1893 č. 6662).

4. Jednatelství společností pojišťovacích. Za účelem bližšího styku s obyvatelstvem zřizují větší společnosti pojišťovací ve hlavních městech hlavní nebo generalní jednatelství, kterážto opět ve větších místech jednotlivým osobám svěřují zastupitelství čili t. zv. subagentury. Objem práv a povinností jak jednatelů hlavních tak vedlejších řídí se plnou mocí a instrukcí jim udělenou. Do oboru jich působnosti spadá z pravidla získávání pojištěnců, přijímání návrhů pojistných, vydávání pojistek, přijímání prémií pojistných atd., takže, jednatele tohoto druhu sluší pokládati spíše za zmocněnce než za prostředkovatele.

5. Jednatelé veřejní oprávněni jsou obstarávati po živnostensku ona jednání, kteráž jiným oprávněným zástupcům stran zákony vyhrazena nejsou; nemají však právo sepisovati listiny právní nebo podání soudní ve věcech sporných a nesporných anebo zastupovati strany před soudem. Veřejná jednatelství jen výjimečně bývají povolena; uchazeč musí prokázati odbytá studia právnická, tříletou praksi u státního úřadu, advokáta nebo jednatele, a odbytí zkoušky. Kromě toho musí složiti kauci (výn. min. sprav. ze dne 11. března 1863 č. 2087).

6. Dohodci obchodní (viz čl. Dohodci obchodní).

7. Jednatelé bursovní (viz čl. Bursa).

8. Jednatelství vystěhovalecká nejsou dovolena. Jednatelé a soukromí prostředkovatelé obchodní mohou v záležitostech vystěhování se týkajících stranám jednotlivým podávati zprávy a vysvětlení; mají se vystříhati každého spojení obchodního s cizozemskými obchodními domy nebo jednatelstvími, jež by se týkalo prostředkování vystěhování (výn. min. ze dne 23. října 1852). Proti jednatelům a prostředkovatelům, kteří lákají a vybízejí vystěhovati se obyvatelstvo nezkušené do zemí zámořských, maj.

dle zákona úřady zakročiti (výn. min. ze dne 14. listopadu 1871 č. 4250, a výn. min. ze dne 27. listopadu 1873, č. 5337).

B) Jednatelé, kteří jsou v bezprostřední službě majitele živnosti, pokládají se za zmocněnce obchodní ve smyslu čl. 47 obch. z. Majitelé živností mohou buď sami cestováním nebo prostřednictvím svých zmocněnců vyhledávati zakázky, nesmějí však, trhy vyjímajíc, s sebou voziti zboží na prodej, nýbrž jen vzorky (§ 59 živ. ř.). Tito jednatelé nejsou povinni úřadu živnostenskému učiniti ohlášku a nemusí míti zvláštního povolení k tomu, aby jakožto obchodní cestující mimo sídlo principálovo obchody uzavírati mohli. Tyto předpisy neplatí o zřízencích, kteří sbírají předplatitele na tiskopisy; tito musí míti zvláštní povolení úřadu bezpečnostního (§ 23 tisk. z.).

Jednatelství bez příkazu (negotiorum gestio).

I. Pojem.

Jednatelství bez příkazu sluje opatření záležitostí někoho jiného však bez příkazu tohoto a v úmyslu učiniti tak pro něho. O. o. z. (§ 1035 a n.) rozeznává následující případy jednatelství bez příkazu a sice:

1. jednání za účelem odvrácení škody jinému hrozící (§ 1036 o. o. z.),
2. jednání za účelem, aby jinému zjednán byl prospěch (§§ 1037 až 1039 o. o. z.),
3. jednání proti vůli jiného (§ 1040 o. o. z.).

II. Zásady všeobecné.

Všeobecně platí zásada, že nikdo není oprávněn míchati se v záležitosti někoho jiného bez jeho příkazu a že jednání takové má v zápětí zodpovědnosť za každou škodu z něho vzešlou ano za jistých podmínek dokonce i za škodu nahodilou. Zákon označuje takové vmísení se, nestalo-li se v případu nouze, jako vinu (§§ 1294, 1311 o. o. z.). Avšak z tohoto pravidla učinilo rakouské právo, podstatně dle vzoru práva římského, z důvodů slušnosti výjimky přiznávajíc dle okolností jednateli nezmocněnému (negotiorum gestor) nárok na náhradu proti tomu, v jehož prospěchu on jednal (dominus negotii). Všeobecnou podmínkou tu jest, že bylo jednáno v úmyslu výlohy dáti si nahraditi, poněvadž jinak by tu bylo darování. Lhostejno jest, zda jednatel v čas opatření záležitosti pána (dominum negotii) znal čili nic (t. zv. contemplatio domini) ku př. zachrání-li kdo cizí věc před zkázou nevěda, komu tato náleží. Opatření záležitosti může záležeti v uzavření právního jednání, ve vykonání nějaké práce nebo v užití věci k cizímu prospěchu. Všeobecnou povinností však jest započaté jednání též dokončiti a stejně jako zmocněnec úplný počet z něho složiti (§ 1039 o. o. z.).

III. Náhrada nákladu.

Co se týče nároku jednatelova na náhradu, jest objem jeho různý dle toho, jde-li o jednání nutné, užitečné nebo voluptuární.

1. Jednání jest nutné (negotium necessarium), bylo-li předsevzato k odvrácení škody domino negotii hrozící, tedy v případě nouze (marginální rubrika § 1036 o. o. z.), a nemá tedy za účel obohacení domini negotii, nýbrž odvrácení škody. V tomto případě přísluší jednateli náhrada nákladu nutného a užitečného a to i tehdy, když zakročení bez jeho viny zůstalo bez výsledku (§ 1036 o. o. z.) nebo přímo škodu pro pána záležitosti mělo za následek (Stubenrauch k § 1036). Byla-li movitá věc zachráněna od jisté ztráty nebo zkázy, přísluší zachranci nad to poměrná odměna nejvýše 10 ze sta ceny zachráněné věci (§ 403 o. o. z.). Neodvrátil-li jednatel škodu v případě nouze svým zakročením, ručí za to jen tehda, jestliže